

**ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
НАПН УКРАЇНИ**

Величко Л. П.

Робоча програма дисципліни
ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ
ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
ТА НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ

для здобувачів вищої освіти

Ступінь «Доктор філософії»
Спеціальність 014 Середня освіта

Київ– 2022

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

«ПОГОДЖЕНО»

Директор Інституту педагогіки НАПН
України

Заступник директора з наукової роботи
Інституту педагогіки НАПН України

Олег ГОПУЗОВ

Микола ГОЛОВКО

від "31" серпня 2022 р.

від "31" серпня 2022 р.

**ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
ТА НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ**

РОБОЧА ПРОГРАМА

дисципліни для здобувачів вищої освіти

ступінь «Доктор філософії»

спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

КИЇВ-2022

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

Завідувач аспірантури та докторантури

 Марина ЗАГОРУЛЬКО

УДК 378.07+373.3/5.016.011.33-044.247:140.8

Формування в учнів ціннісних орієнтацій та наукової картини світу. Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). 14 с.

Автор:

Величко Л.П., доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Рецензенти:

Рудиншин С.Д., доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка;

Коршевнюк Т.В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України.

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту педагогіки НАПН України.

Протокол № 12 від «31» серпня 2022 р.

© Інститут педагогіки НАПН України, 2022 рік
© Величко Л.П., 2022 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 1	Галузь знань: <u>01 – «Освіта/Педагогіка»</u>	Дисципліна за вибором
Загальна кількість годин – 30		
Модулів – 1	<u>014 «Середня освіта»</u>	Рік підготовки
Змістових модулів – 1		2-й
		Семестр
Індивідуальне заняття не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>Доктор філософії</u>	4-й
		Лекції
		4 год.
		Семінарські
		6 год.
		Самостійна робота
		20 год.
		Вид контролю: залік

2. МЕТА Й ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Метою навчальної дисципліни «Формування в учнів ціннісних орієнтацій та наукової картини світу» є сформувати у здобувачів розуміння концептуальної ролі природознавства у розвитку світової культури; розкрити значення наукового світогляду у формуванні особистісних цінностей людини.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є формування таких компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

- здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері освіти, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

загальні компетентності (ЗК):

здатність самостійно здобувати нові знання в галузі освіти, теорії та методики навчання (ЗК 1);

здатність мислити аналітично та критично у процесі науково-дослідної діяльності в галузі освіти (ЗК 3);

здатність використовувати інноваційні інформаційні технології та створювати нові електронні (цифрові) освітні ресурси з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти (ЗК 7);

здатність розв'язувати дослідницькі проблеми із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності (ЗК 8);

здатність цінувати та пропагувати українську культуру та освіту, поважити мультикультурність (ЗК 9).

фахові компетентності (ФК):

здатність використовувати когнітивні та практичні уміння, навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для моделювання та організації освітнього процесу з навчальних дисциплін, предметів та інтегрованих курсів у закладах освіти (ФК 1);

здатність здійснювати та організовувати проєктну діяльність в конкретній предметній освітній галузі (ФК 4);

здатність до організації партнерської (суб'єкт-суб'єктної) взаємодії в науково-дослідній діяльності та освітньому процесі (ФК 5);

здатність організувати безпечне освітнє середовище (ФК 8).

Результати навчання дисципліни «Формування в учнів ціннісних орієнтацій та наукової картини світу» можна вважати успішними за умови досягнення

програмних результатів:

ПРН	Знання	Уміння та навички
ПРН 1	<ul style="list-style-type: none"> – знання про різні типи джерел інформації та способи роботи з ними; – знання про сучасні технології пошуку, аналізу та інтерпретації професійно значущої інформації; – знання про методи та інструменти оброблення та аналізу інформації. 	<ul style="list-style-type: none"> – уміння працювати з джерелами різних типів; – уміння здійснювати пошук, оброблення та аналіз професійно значущої інформації; – уміння застосовувати методи та інструменти для оброблення та аналізу професійно значущої інформації.
ПРН 3	<ul style="list-style-type: none"> – знання про особливості здійснення науково-дослідної діяльності в галузі освіти; – знання про стратегії застосування аналітичного та критичного мислення. 	<ul style="list-style-type: none"> – уміння здійснювати аналітичну діяльність у процесі науково-дослідної роботи та критично оцінювати її результативність; – уміння опрацьовувати та оцінювати джерела, застосовуючи стратегії аналітичного й критичного мислення; – уміння здійснювати аналітичну діяльність під час організації та реалізації освітнього процесу та критично оцінювати його результативність.
ПРН 7	<ul style="list-style-type: none"> - знання про сучасні інформаційні технології, типи та особливості створення засобів їх реалізації; - знання про психолого-педагогічні, ергономічні, санітарно-гігієнічні вимоги до електронних освітніх ресурсів та організації роботи з ними здобувачів освіти.; - знання про форми, методи, способи застосування в освітньому процесі та науковій 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння застосовувати в науковому та освітньому процесі електронні засоби навчального призначення, цифрові освітні ресурси, віртуальні освітні середовища; - уміння створювати дидактичне комп'ютерне забезпечення освітнього процесу за предметними спеціальностями з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти.

	діяльності інформаційних технологій, електронних засобів навчального призначення й цифрових електронних ресурсів.	
ПРН 8	<ul style="list-style-type: none"> – знання основ етики організації і здійснення науково-дослідної діяльності та освітнього процесу; – знання принципів професійної етики та академічної доброчесності; – знання вимог законодавства щодо дотримання принципів професійної етики та академічної доброчесності в науковій та педагогічній діяльності. 	<ul style="list-style-type: none"> – уміння дотримуватися етичних норм та принципу академічної доброчесності в процесі науково-дослідної та педагогічної діяльності; – уміння організовувати і здійснювати наукову діяльність та освітній процес з дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності; – уміння стимулювати здобувачів освіти щодо дотримання норм професійної етики та академічної доброчесності.
ПРН 9	<ul style="list-style-type: none"> - знання про традиції української національної культури та освіти; - знання про мультикультурність сучасного суспільства, толерантність та попередження виникнення конфліктних ситуацій 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння виявляти повагу, цінувати та пропагувати кращі традиції української національної культури й освіти; - уміння бути толерантним у сучасному мультикультурному суспільстві.
ПРН 10	<ul style="list-style-type: none"> – знання історико-педагогічних особливостей та тенденцій розвитку методики навчання відповідно до предметних спеціальностей; – знання принципів побудови та механізмів реалізації освітніх стандартів, освітніх та модельних навчальних програм; – знання вимог до обов’язкових результатів навчання здобувачів освіти (відповідно до предметної освітньої галузі); – знання традиційних та інноваційних методик і технологій моделювання змісту навчання, створення й оцінювання якості сучасного підручника; – знання про застосування принципів диференціації та інтеграції в навчанні, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів; – знання сучасних технологій та інструментів контролю й оцінювання результатів навчання здобувачів освіти. 	<ul style="list-style-type: none"> – уміння визначати актуальні проблеми методичної науки та освітньої практики (відповідно до предметної освітньої галузі); – уміння моделювати зміст навчальної дисципліни, предмета, інтегрованого курсу та реалізовувати його в навчальній, модельній навчальній програмі та підручнику; – уміння визначати вимоги до обов’язкових результатів навчання здобувачів освіти (відповідно до предметної освітньої галузі); – уміння здійснювати контроль та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.
ПРН 13	<ul style="list-style-type: none"> - знання про основні етапи та особливості реалізації проектної 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння здійснювати взаємодію в проектній діяльності (для конкретної

	<p>діяльності в конкретній предметній галузі;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знання про взаємодію суб'єктів освітнього процесу під час проектної діяльності; - знання про освітній та розвивальний потенціал навчальних проектів (за предметною спеціальністю); - знання про розподіл ролей учасників проектної групи; - знання особливостей управління проектною діяльністю. 	<p>предметної освітньої галузі);</p> <ul style="list-style-type: none"> - уміння організувати взаємодію суб'єктів освітнього процесу під час проектної діяльності; - здійснювати ефективне управління проектною діяльністю.
ПРН 14	<ul style="list-style-type: none"> - знання принципів партнерської взаємодії в науковій діяльності та освітньому процесі; - знання особливостей та етапів формування суб'єкт-суб'єктних відносин; - знання основних форм конструктивної взаємодії між дослідниками, учасниками освітнього процесу. 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння застосовувати механізми реалізації партнерської взаємодії між дослідниками, учасниками освітнього процесу, представниками громадських організацій; - уміння координувати та стимулювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію.
ПРН 17	<ul style="list-style-type: none"> - знання ознак безпечного освітнього середовища; - знання особливостей формування та функціонування безпечного освітнього середовища з конкретних предметно освітніх галузей. 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння організувати безпечне освітнє середовище; - уміння дотримуватися принципів безпечного освітнього середовища та правил підтримання фізичного й психологічного здоров'я здобувачів освіти під час розроблення та реалізації методичних систем з урахуванням особливостей предметно освітніх галузей.

Результати навчання дисципліни «Формування в учнів ціннісних орієнтацій та наукової картини світу» можна вважати успішними за умови досягнення

предметних результатів:

- здатність використовувати природничо-наукові знання для обґрунтування сучасної наукової картини світу, ролі людини в біосфері, в діалозі науки і суспільства, пояснення явищ у навколишньому матеріальному світі з опорою на загальнолюдські цінності й критичне мислення;
- здатність використовувати у професійній діяльності знання про взаємозв'язки природничо-наукової і гуманітарної компонентів культури.

У ***результаті*** вивчення дисципліни «Формування в учнів ціннісних орієнтацій та наукової картини світу» здобувач повинен:

знати:

- сутність і зміст понять «наукова картина світу», «концепції природознавства», «ціннісні орієнтації»;
- історію виникнення й основні концепції картин світу;
- про роль природничо-наукового знання в розвитку світової культури;

уміти:

- оперувати основними поняттями природничо-наукової картини світу;

- характеризувати загальнокультурну цінність природничо-наукових знань і особливості сучасної наукової картини світу;
- пояснювати вплив людини на довкілля, зокрема, в умовах ведення воєнних дій;
- володіти методами формування в учнів ціннісних орієнтацій на основі наукової картини світу;

бути здатним:

- використовувати інтегрований підхід до розкриття ролі й місця природничо-наукового знання в сучасному суспільстві;
- застосовувати природничо-наукові поняття і концепції у власній науковій і педагогічній діяльності;
- визначати сутність ціннісних орієнтацій особистості; основні поняття і принципи наукової картини світу;
- використовувати педагогічний досвід формування ціннісних орієнтацій учня й наукових уявлень про навколишній світ, який змінюється в результаті визвольної війни українського народу;
- вирізняти й реалізовувати ціннісні орієнтації в умовах визвольної війни українського народу.

Програма навчальної дисципліни «Формування в учнів ціннісних орієнтацій та наукової картини світу» складається з одного модуля. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 30 годин / 1 кредит за ЄКТС.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви блоків (модулів) і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекції	семінарські	практичні	самостійна робота
Тема 1. Наукова картина світу і місце людини в ній	22	2	4	-	16
Тема 2. Формування ціннісних орієнтацій учнів на основі наукового пізнання навколишнього світу	8	2	2	-	4
Усього годин	30	4	6	-	20

4. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назви тем лекцій	Кількість годин
1.	Наукова картина світу і місце людини в ній	2
2.	Формування ціннісних орієнтацій учнів на основі наукового пізнання навколишнього світу	2
	Разом	4

Тема 1. Наукова картина світу і місце людини в

План:

1. Наука як феномен культури.
2. Особливості наукового пізнання.
3. Природознавство як комплекс наук про природу
4. Історичні етапи пізнання природи
5. Концепції сучасного природознавства
6. Основні поняття і принципи наукової картини світу
7. Формування сучасної наукової картини світу.
8. Рівні організації речовини та живих систем

Тема 2. Формування ціннісних орієнтацій учнів на основі наукового пізнання навколишнього світу

План:

1. Цінності та ціннісні орієнтації особистості в контексті наукового світогляду.
2. Трансформація ціннісних орієнтацій мирного часу в умовах визвольної війни українського народу.
3. Формування національних цінностей (патріотизм, національна гідність, національна єдність, історична пам'ять).
4. Педагогічна кореляція ціннісних орієнтацій учня і його наукового світогляду.

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назви тем семінарських занять	Кількість годин
1.	Природничі науки в контексті культури	2
2.	Систематизація знань у формі наукової картини світу	2
3.	Ціннісні орієнтації особистості з погляду педагогіки і психології	2
	Разом	6

Тема 1. Природничі науки в контексті культури (2 год)

Питання для обговорення:

1. Історичні етапи пізнання природи.
2. Концепції сучасного природознавства.

Тема 2. Систематизація знань у формі наукової картини світу (2 год)

Питання для обговорення:

1. Основні поняття і принципи наукової картини світу.
2. Інтегрування природничо-наукового знання на основі ієрархії рівнів організації матерії.
3. Людина в природі. Концепція сталого розвитку. Вплив воєнних дій на розвиток суспільства.

Тема 3. Ціннісні орієнтації особистості з погляду педагогіки і психології (2 год)

Питання для обговорення:

1. Сутність ціннісних орієнтацій особистості.
2. Педагогічний досвід формування ціннісних орієнтацій учня, зокрема, в умовах визвольної війни українського народу.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни «Формування в учнів ціннісних орієнтацій та наукової картини світу» спрямований на закріплення теоретичних знань і їх поглиблення, на набуття і удосконалення практичних навичок і умінь, що сприяє формуванню професійного світогляду майбутніх фахівців докторів філософії.

Самостійна робота поділяється на 5 тем (по 4 годин кожна).

Кожна самостійна робота передбачає виконання письмового завдання або презентації.

Звітуватись за виконання самостійної роботи бажано під час відповідного семінарського заняття.

Матеріали, підготовлені письмово, здаються (надсилаються) викладачу на перевірку.

№ з/п	Назви тем самостійних робіт	Кількість годин
1	Ознайомлення з концепціями сучасного природознавства. Встановлення історичних етапів становлення цих концепцій (письмова робота на 2-3 аркушах формату А4, шрифт Times New Roman, розмір 12, одинарний інтервал, з подальшим захистом положень на семінарському занятті)	4
2	Складання тлумачного словника основних понять, що характеризують сучасну наукову картину світу (письмова робота на 1-2 аркушах формату А4, шрифт Times New Roman, розмір 12, одинарний інтервал; презентація PowerPoint (від 10 слайдів) на семінарському занятті)	4
3	Складання схеми відповідності рівнів організації матерії та об'єктів, що вивчаються на цих рівнях (графічна схема на 1 аркуші формату А4, презентація PowerPoint на семінарському занятті)	4
4	Складання навчальних завдань міжпредметного змісту на основі синхроністичної таблиці «Видатні відкриття у природничих науках» (2-3 завдання з короткими відповідями у письмовій формі на аркуші формату А4, шрифт Times New Roman, розмір 12, одинарний інтервал, з подальшим представленням на семінарському занятті)	4
5	Підготовка доповіді про можливості формування в учнів ціннісних орієнтацій на основі матеріалів власного дослідження (письмова робота на 3-4 аркуші формату А4, шрифт Times New Roman, розмір 12, одинарний інтервал, з подальшим захистом положень у вигляді презентації PowerPoint на семінарському занятті)	4
	Разом	20

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час викладання дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні та наочні методи навчання використовуються під час лекцій і семінарських занять, практичні – під час здійснення здобувачами самостійної роботи.

Під час проведення лекцій і семінарських занять використовуються такі словесні методи як розповідь, пояснення, бесіда, дискусія.

До наочних методів навчання, які застосовуються при викладанні дисципліни, належать: ілюстрація, презентація.

Зокрема:

за типом пізнавальної діяльності:

- проблемного викладу;
- дослідницький;

відповідно до логіки пізнання:

- аналітичний;
- індуктивний;
- дедуктивний;

за основними етапами процесу:

- формування знань;
- формування умінь і навичок;
- застосування знань;
- узагальнення;
- закріплення;
- перевірка;

за системним підходом:

- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль.

за джерелами знань:

- словесні - розповідь, пояснення, лекція;
- наочні - демонстрація, ілюстрація.

за рівнем самостійної розумової діяльності:

- проблемний;
- частково-пошуковий;
- тематичні дискусії;
- підготовка і презентація доповіді.

Методи під час дистанційного навчання: телекомунікаційні (інтерактивні комп'ютерні відеоконференції, on-line консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії з використанням освітніх платформ (Zoom, Classroom, Google Meet) та месенджерів (Telegram, Viber).

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль успішності засвоєннями аспірантами навчального змісту здійснюється шляхом опитування й оцінювання знань під час семінарських занять, виконання аспірантами самостійної роботи, проведення і перевірки письмових контрольних тестувань.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Оцінювання результатів навчання здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.

Очікувані результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються на першому занятті в семестрі. Враховуються бали, набрані на заняттях та під час підсумкового іспиту. При цьому обов'язково враховуються: присутність на заняттях та активність здобувача під час заняття; неприпустимість пропусків та запізень на заняття; користування мобільним телефоном чи іншими пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання та ін.

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів на 1 семестр, із них 85 балів здобувач може отримати впродовж роботи на семінарських, лекційних заняттях, 15 балів – на заліку. Схему нарахування балів з дисципліни наведено в таблиці.

Таблиця

Поточне оцінювання, самостійна робота, залік							Підсумковий контроль	Сума
Т1				Т2				
Л	С	П/р	С/р	Л	С	П/р	С/р	
5	20		35	5	10		10	

Скорочення: Л – лекція; С – семінар; С/р – самостійна робота.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
69-74	D	задовільно
60-68	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Основні тези для підготовки до семінарських занять з дисципліни «Формування в учнів ціннісних орієнтацій та наукової картини світу». – Рукопис.

2. Синхроністична таблиця «Видатні відкриття у природничих науках». -- Електронна версія.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Величко Л. Загальнокультурний контекст шкільної хімічної освіти. *Рідна школа*. 2008. № 3-4. С. 9-12

2. Величко Л.П. Провідні природничо-наукові ідеї у змісті шкільної хімічної освіти. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 4. С.49-51.

3. Величко Л.П. Синхроністична таблиця як засіб інтегрування знань з природничих предметів. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 3. С. 260–264.

4. Гончаренко С.У. Формування наукового світогляду учнів під час вивчення фізики: посіб. для вчителя. Київ, 1990. 208 с.

5. Гончаренко С. У. Формування у дорослих сучасної наукової картини світу : монографія. Київ, 2013. 220 с.

6. Гуз К. Ж. Теоретичні та методичні основи формування в учнів цілісності знань про природу. Полтава, 2004. 472с.

7. Кримський С.Б. Наука в контексті культури. *Філософська думка*. 1986. № 1. С. 12–24.
8. Кримський С.Б. Наука як феномен цивілізації. *Вісник НАН України*. 2003. No 3. С. 7–19.
9. Кримський С.Б. Ціннісно-смысловий універсум як предметне поле філософії. *Філософська і соціологічна думка*. 1996. № 3–4. С. 102–116.
10. Кримський С.Б. Ранкові роздуми. Київ : Майстерня Білецьких, 2009. 114 с.
11. Лебідь С.Г. Формування природничо-наукової картини світу в учнів старших класів на засадах інтегративно-діяльнісного підходу. 2017. <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2017/293-281-25.pdf>.
12. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/08/npchdusoc_2013_225_213_7.pdf.
13. Свідзинський А.В. Синергетична концепція культури. Луцьк, 2008. 270 с.
14. Формування наукової картини світу учнів ліцею в умовах інтеграції змісту освітніх галузей : практичний посібник / Ільченко В. Р., Гуз К. Ж., Засекіна Т. М., Ільченко О. Г., Гринюк О. С., Антонюк М. А., Олійник І. М., Білик Н. І., Ляшенко А. Х., Педенко В. П. [Електронне видання]. Київ. 2021. 324 с.

Додаткова

1. Величко Л.П. Вивчення рівнів структурної організації органічних речовин. *Біологія і хімія в рідній школі*. 2019. № 5.
2. Величко Л. Методологічні знання в шкільному курсі хімії. *Біологія і хімія в школі*. 2011. № 5. С.8-13.
3. Величко Л. Про координацію змісту шкільних природничих предметів. *Шлях освіти*. 2002. № 1. С.30-32.
4. Величко Л. Синергетичні характеристики навчального процесу. *Біологія і хімія в школі*. 2006. № 3. С.8-10.
5. Гончаренко С.У. Формування у дорослих сучасної наукової картини світу : монографія. Київ, 2013. 220 с.
6. Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи : аналітико-методичні матеріали / кол. автор.; за загальною редакцією О. М. Топузова ; укл. М. В. Головка. Київ : Педагогічна думка, 2021. 192 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726079/>.
7. Заблоцька О.С. Формування знань про структурну організацію органічних речовин та її рівні. Навчально-методичний посібник. . За ред. Л.П.Величко. Житомир. 2005. 112с.
8. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови. Методичний поради́ник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року : методичні рекомендації / за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засекіної : Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 296 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-983-360-0-2022-70>.
9. Засекіна Т.М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика: монографія. / За наук. ред. О.М. Топузова. Київ: Педагогічна думка, 2020. 400 с.
10. Ільченко В.Р. Теоретичні основи формування природничо-наукової картини світу. Формування природничо-наукової картини світу в учнів середньої школи. – Київ-Полтава. – 2005. – С. 17-26.
11. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / Нац. акад. пед. наук України ; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови); за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. (До 30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726223/>.
12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 [Електронний ресурс].

Верховна Рада України. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>.

13. Опанасюк А.С. Сучасна фізична картина світу: [конспект лекцій] / А.С. Опанасюк, Н.М. Опанасюк. – Суми, 2003. Мікросвіт. – 61 с.

14. Рибалко, Л. Навчання природничих предметів на засадах еколого-еволюційного підходу в загальноосвітніх навчальних закладах: теорія і практика : монографія / Ліна Рибалко ; [наук. ред. Топузов Олег Михайлович] ; НАПН України, Ін-т педагогіки. – Полтава : [Мирон І. А.], 2014. – 399 с.

15. Садовий М.І. Нариси з еволюції основних фізичних ідей XIX-XX, початку XXI ст.: [наук.-метод. посібн. для викл. пед. ВУЗів та майбутн. учителів]. / М.І. Садовий, Л.І. Кондратьєва та ін.; за ред. Садового М.І. – Кіровоград: Ексклюзив-Систем, 2008. – 337 с.

16. Садовий М.І. Сучасна фізична картина світу: [навч. посібн. для студ. пед. вищ. навч. закл.] / М.І. Садовий, О.М. Трифонова – Кіровоград: ПП «Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2016. – 180 с.

17. Стан та шляхи підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти в Україні. Аналітичні матеріали; за загальною редакцією О. М. Топузова; укл. М. В. Головка. Київ, 2021. 116 с. URL: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-605-6-116>

18. Степанюк А.В. Методологічні та теоретичні основи формування цілісності знань школярів про живу природу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Тернопіль, 1999. 474 с.

19. Трифонова О. М., Садовий М. І. Наукова картина світу XXI століття: інтегративність природничих і технічних наук: навчальний посібник. – Кропивницький. 2019. 332 с.

20. Топузов О. Теоретико-методичні засади особистісно орієнтованого навчання предметів природничого циклу. *Рідна школа*. 2012. № 1-2. С. 13-16.

21. Шайгородський Ю. Ціннісні орієнтації особистості: формалізована модель цілісного, багатоаспектного аналізу. *Соціальна психологія*. 2010. № 1 (39). С.94–106.

22. Lokshyna O. I., Topuzov O. M. COVID-19 and education in Ukraine: responses from the authorities and opinions of educators. *Perspectives in Education*. 2021. Vol. 39. No. 1. P. 207-230. DOI: <https://doi.org/10.18820/2519593X/pie.v39.i1.13>. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725395/>.

23. Rybalko L., Topuzov O., Velychko L. Natural science education concept for sustainable development. *Environmental, Technological, Social and Economic Matters (ICSF)*. 2020. Vol. 166. DOI: [10.1051/e3sconf/202016610030](https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016610030).

24. Topuzov, O., Lokshyna, O. Education at war: international experience and achievements of Ukraine. *Професійна і неперервна освіта. Edukacja zawodowa i ustawiczna. Professional and lifelong education*. Rocznik Naukowy Polsko – Ukraiński. nr 7/2022.

25. Topuzov O., Malykhin O., Aristova N. General Secondary Teachers' Views on Educational Process Amid the Covid-19 Pandemic: Two-Year Experience of Blended Learning. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2022. № 1. P. 549-559. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2022vol1.6841>.

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 12 від «31» серпня 2022 р.).

Величко Л. П. Формування в учнів ціннісних орієнтацій та наукової картини світу. Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) / Величко Л. П. [Електронне видання]. – Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2022. – 14 с.

Рецензенти:

Рудишин С.Д., доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка;

Коршевнюк Т.В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України.

Анотація

Зміст курсу розкриває специфіку природничо-наукової компоненти культури, її зв'язки з гуманітарною компонентою; дає уявлення про основні природничо-наукові концепції як основу сучасної наукової картини світу; розкриває роль людини в біосфері, в діалозі науки і суспільства, а також можливості формування в учнів світоглядних орієнтацій на основі наукового пізнання навколишнього світу та особистісних цінностей і особистісних смислів в умовах воєнного часу й відбудови країни.

Abstract

The content of the course reveals the specifics of the natural science component of culture, its connections with the humanitarian component; gives an idea of the basic natural science concepts as the basis of the modern scientific picture of the world; reveals the role of man in the biosphere, in the dialogue of science and society, as well as the possibility of forming students' ideological orientations based on scientific knowledge of the world and personal values and personal meanings in wartime and the reconstruction of the country.